

LBRIS

We know
books

ION PILLAT

FAMILIA DIN VERS

Antologie de
MONICA PILLAT
și
CARMEN BRĂGARU

Spandugino

Director: Lavinia Spandonide
 Director editorial: Paul Marinescu
 Redactor: Maria Hulber
 Revizie: Carmen Brăgaru
 Tehnoredactor: Constantin Niță

Tipărit la NeoProTip

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PILLAT, ION

Familia din vers / Ion Pillat ; antolog. de Monica Pillat și Carmen Brăgaru. - București : Editura Spandugino, 2025
 ISBN 978-630-6543-68-7

I. Pillat, Monica (antolog.)
 II. Brăgaru, Carmen (antolog.)
 821.135.1

Pe copertă: *Poetul Ion Pillat, Predeal, 1928*,
 portret realizat de Maria Pillat-Brateș, semnat I. Brateș Pillat
 (acuarelă; detaliu).

Cabinetul de Stampe al Bibliotecii Academiei Române

Copyright © Spandugino, 2025
 Toate drepturile rezervate Editurii Spandugino.

Editura Spandugino
 Strada Docenților, nr. 18, sector 1, București
 Comenzi telefonice: 0040 737 730 700
 Comenzi prin e-mail: office@edituraspandugino.ro
 Comenzi online: www.edituraspandugino.ro

CUPRINS

Cuvânt-înainte de Monica Pillat	
<i>Ion Pillat și cultul amintirii</i>	13
Argument editorial de Carmen Brăgaru	
<i>„Ca timpul și ca moartea e mai tare / Doar versul”</i>	23
Epigraf de Ion Pillat	
<i>A doua moarte</i>	41

I. VERSURI PENTRU SOȚIE, MARIA PILLAT-BRATEȘ

Plasa	45
Clopot	46
Pe claie	47
Fereastra ta deschisă e pe mare	49
Balta.	52
Mănăstire [„Au trecut porumbii vineți...”].	54
Logodnă mistică	57
Aci sosi pe vremuri	59
Trei îngeri	66
Interior	68
Peștii roșii	70

Lalele	72
Căprioara de porțelan	74
Miniatură persană.	76
Scrisoare	78
Adormind.	83
Icoană pe sticlă	85
Sonet [„Oriunde îmi duc pașii...”]	87
Regăsire [„Din noi doi, cine oare”]	89

COPIII POETULUI

Copiii poetului	93
-----------------------	----

II. VERSURI PENTRU FIICA PIA

Somn curat	97
Artă poetică	99
Prinos [„Din jgheabul nalt al șipotului...”]	101
Din manuscrisul <i>Caietul verde</i> (1933)	103
Vrăjitorul de șerpi	105
Cântecul lui Ali	107
Călătorie	109
Un nor	111
Mortul	113
De-o fi să fie raiul.....	116
Recuerdo	118
Oglinda fermecată	119
Helladă [„Stă marea ca o treaptă de senin”]	121
Balcic de seară	123
Balcic biblic	125

Din manuscrisul volumului <i>Prinos (Împlinire)</i> (1940) ..	127
Stele	133
Patinor	135
Joc de flăcări	137
Cină	138
Toamnă [„Târziul luminiș de flori gălbuie”]	140
Trepte	141
Narcis [„Îți pleci pe liniști de iaz”]	143
Înger rămas	145
Regăsire [„Ating cu anii toamna și, precum”]	147
Natură moartă	149
Eternități, vremelnicii	150
Împlinire [„Ne-nvinsul vers, în care inspirarea”]	152
Vânătoare	154

III. VERSURI PENTRU FIUL DINU

Cântec de leagăn	159
Alt cântec de leagăn	161
Din manuscrisul <i>Poeme Alese de Dinu Pillat</i> (1940)	163
Din Bretania	171
Toamnă [„Au vuit prelung ca vântul...”]	173
În vie	175
Biserică de altădată	177
Primăvară [„Din tren, în zori, văd cerul ca o apă”]	179
Ovidiu	181
Elegie în toamnă	184
A patra elegie	186
Cântec de vremelnicie	188

Balcic	190
În toamnă.	192
Cântec [„Timpul care piere n-o să-l prind”]	194
Zori	195
Elegie [„Pe aleea naltă de castani”].	197
Seară pe ape	199
Panta rhei	201
Don Quichotte.	203
Prevestire	205
Saadi.	207
Navigatorul	209
Cimitir	211
A doua elegie	212

IV. ION PILLAT: FAMILIA DIN VERS

Casa amintirii.	217
Întoarcere	219
Templul meu	221
Oblonul	223
Jucării.	225
Închinare	228
Mormântul.	230
Casa din deal	232
Cămara de fructe	234
Odaia bunicului	236
Comoara	238
Ochelarii bunicii.	240
Odihna tatii	242
Adio la Florica	244

Parcul	246
Mănăstire [„Pe zări străvechi ca scoarțe oltenești”]	247
Mărțișor	249
Mreaja	251
VI. Toamnă la Miorcani	254
Împlinire [„Copilăria mea privea pe râul”]	256
Ceas tainic	258

V. ADDENDA: ECOURI DIN LIRICA

MONICĂI PILLAT

Interior.	263
Transpunere	264
Printre zăbrelele de umbre.	265
Biroul.	266
Elegie	268
De mână.	269
Aceeași bancă	270

Ion Pillat și cultul amintirii

Am venit pe lume într-o ambianță în care fiecare obiect aducea cu sine farmecul vechimii, de la peisajele, portretele și naturile statice, oprite din curgerea timpului în acuarelele bunicii mele, Maria Pillat-Brateș, până la mobila scundă, apărută de geam și încuiată cu cheiță, unde se aflau închise manuscrisele și volumele publicate ale poetului. Biroul lui Ion Pillat, dulapul breton, cu incrustații fine, cadou de nuntă de la părinții lui, două farfurii ornate cu pești roșii, atârdate de o parte și de alta a unei icoane pe sticlă, aburită de tristețea Maicii Domnului, cu Iisus pe cruce, în fundal, o căprioară de porțelan, cu urechea spartă, caravela în miniatură a lui Columb, așezată pe grațioasa bibliotecă de la fereastră, un covor de rugăciune turcesc, pe zid, sub o altă icoană, broderia din Buhara cu flori în nuanța coralului, acoperind întreg peretele dormitorului, un vas persan cu ornamente albastre, lămpile-sfeșnic, covoarele în culori estompate, toate îmi trezeau în suflet, încă din copilărie, jindul după o vreme netrăită, ale cărei ecouri mă străbăteau, însă, continuu.

Reverberațiile puținelor lucruri rămase din interiorul de altădată al bunicului meu formau fundalul predilect pentru lecturile cu voce tare ale lui Dinu Pillat, care continua tradiția inaugurată de părintele său, dornic să împărtășească familiei și prietenilor din comorile poeziei de pretutindeni. Seara, sub razele aceleiași lămpi de demult, așezat pe scaunul de la biroul celui absent, tata ne citea mamei și mie din autorii iubiți, dirijând, cu o mână în aer, muzica versurilor.

Uneori, în timpul dimineților de vară, bunica mă chema în camera ei, deschua mica mobilă cu geam, din care lua cu pietate câte un volum în ediție princeps, îl deschidea și, luminându-se treptat la față, începea să-mi împărtășească din frumusețea unor poeme precum *Scrisoare*, *Mreața*, *Cântec*. Reculegerea din vocea ei gravă, grația degetelor lungi și subțiri cu care ținea cartea, nostalgia ochilor „de ametist” mi-l aduceau astfel aieva înapoi pe neuitatul dispărut.

De altfel, primele povești pe care mi le-au spus părinții și apoi bunica nu au fost basmele, ci aducerile aminte despre cel prezent într-o acuarelă de demult, în fotografiile din rame și în cărțile păstrate de la el. Tabloul care mi-a vegheat copilăria îl înfățișa, din profil, pe bunicul necunoscut mie, sub o pălărie alb-veștedă, privind înainte cu încercănată întristare. Învăluratele coline ale Miorcanilor, sugerate în al doilea plan și devenite o parte lăuntrică a artistului, păreau că își așteaptă, deopotrivă, asfințirea. De câte ori contemplam această acuarelă a bunicii, mi se umbrea sufletul la gândul că melancolia omului reprezentat provenea din presimțirea sfârșitului. Însă, citind și recitind întreaga lirică a lui Ion Pillat, am descoperit în ea, chiar de la primele versuri din adolescență

și fragedă tinerețe, „dorul măcinător și acceptarea resemnată a ireversibilității timpului”¹.

Mi-am mai dat seama, treptat, că precocea îngândurare din poemele de debut se asocia nu doar cu jalea după cele pierdute, ci și cu o aprigă năzuință de a salva și de a păstra în scris vâlvătaiele vieții supuse pieirii. Așa mi-am explicat trecerea aproape imperceptibilă de la tonul de *lamento* la alinare și crez în dăinuirea efemerului prin artă. Dramatismul imperativului pillatian dobândise o intensitate din ce în ce mai mare, atingând o culme spre final.

Nora poetului, Cornelia, care l-a cunoscut pe Ion Pillat îndeaproape doar în ultimul lui an de viață, sesiza că „numai la acesta și la fiul său, Dinu, am văzut palmele mâinilor deschizându-se ca niște culcușuri fine pentru a purta, pline de iubire, darul neprețuit al cărților. Flacăra din ochii lui Ion Pillat pâlăpăia abia, iar degetele sale de ivoriu se plimbau deasupra rafturilor, arătându-mi ce-i fusese mai scump. Nu știam atunci că, de fapt, asistam la un rămas bun al său, la o strângere în suflet a atâtor pasiuni. Eram ca în peștera lui Aladin și vrăjitorul era lângă mine, îndrumându-mă darnic”².

Cornelia Pillat își mai amintea că, „[l]a lumina lămpii, în întunericul odăii în care clipeau cărțile, în timp ce în celelalte odăi lumina era înăbușită de abajururi, iar umbrele deveneau neliniștitoare, începând să apese densitatea de vechi

¹ Cornelia Pillat, „Ion Pillat: din laboratorul creației”, în Ion Pillat, *Opere*, vol. 1, *Poezii (1906-1918)*, ediție îngrijită de Cornelia Pillat, Ed. DU Style, București, 2000, p. 12.

² Cornelia Pillat, *Ofrande. Memorii*, ediția a II-a, îngrijită de Monica Pillat, Ed. Humanitas, București, 2011, pp. 204-205.

energii închise în lucrurile ce-și pierduseră culoarea, Ion Pillat scria ținând trează arta, în acei ani, în care cel de-Al Doilea Război Mondial prăbușea valorile în care el crezuse”¹.

Nora poetului a făcut și o interesantă comparație între felul de a fi al artistului și cel al fiicei lui: „După cum tatăl ei își sublimase în poeme impresiile și trăirile, tot astfel Pia transforma poetic personajele și evenimentele vieții cotidiene, descântându-le și vrăjindu-le, azvârlind un vâl fermecat asupra celei mai comune existențe. Era inutil să-i atragi atenția asupra realității de care se izbea până la urmă, dar pe care imaginația și noblețea sufletului ei o transfiguraseră”².

O mărturie impresionantă a relației, în timp, cu părințele lui, ne-a lăsat și Dinu Pillat, într-o scrisoare către sora lui, datată 21 aprilie 1975: „S-au împlinit zilele trecute, la 17 aprilie, treizeci de ani de la moartea tatei, eu având acum exact vârsta lui de atunci. Cum trece timpul! Mă încercă un ciudat sentiment de suprapunere de identități, însă într-un contratimp de situație, cu ceea ce meditează tata, cu o gravă înfiorare, în *Elegia a doua*, contemplându-se nedumerit în ipostaza copilului reprezentat de fiul său”³.

*

Pentru mine, de o elocvență emoționantă rămân poemele dedicate de Ion Pillat soției, ca și manuscrisele alcătuite

¹ Cornelia Pillat, *Notă asupra ediției*, în Ion Pillat, *Opere*, vol. 3, Ed. DU Style, București, 2001, p. 34.

² Cornelia Pillat, *Ofrande. Memorii*, *op. cit.*, p. 105.

³ Pia Pillat [Edwards], *Sufletul nu cunoaște distanțele. Pagini de corespondență cu familia Pillat*, ediție de Monica Pillat, Ed. Humanitas, București, 2009, p. 227.

pentru Pia¹ și pentru Dinu, păstrate cu pietate în arhiva familiei noastre. Ceea ce m-a impresionat, din prima clipă, a fost frumusețea caligrafiei, desfășurată pe caietele cu hârtie fină, legate cu grijă în coperti elegante, menite dăinuirii. Transcrierea pe curat a textelor mărturisește nu doar afecțiunea pentru cititorii alesi, ci și bucuria artistului de a-și vedea cizelată creația și de a o transmite mai departe într-o formă ce îi promitea desăvârșirea.

Iată, în cuvintele Corneliei Pillat, cum se înfățișează manuscrisul dedicat de poet fiicei sale: „Ms. din 15 ianuarie 1933 al volumului de versuri *Caietul verde* [...] este format dintr-un caiet (13 x 25 cm) cu foile de hârtie velină, cu copertile îmbrăcate în piele maron deschis și ferecătură de metal cu cheiță. Coperta de deasupra este împodobită cu linii punctate, aurite, ce se taie în romburi. Grosimea filelor este de asemenea aurită. Pe pagina de titlu este scris în partea de sus: «Caietul verde», iar jos: «Ion Pillat». Între titlu și autor este desenat un motiv decorativ, format dintr-o cruce înscrisă în două romburi concentrice. Pe prima pagină se află dedicația: «Acest manuscris a fost întocmit pentru fiica mea Pia și început la București în ziua de 15 ianuarie 1933». Manuscrisul este frumos, caligrafiat cu dragoste, iar poemele sunt înscrise pe pagină cu un deosebit simț artistic. Fiecare poem este copiat cu cerneală neagră și peniță subțire. Primul cuvânt este scris cu cerneală roșie. Dacă poezia nu a încăput pe o singură pagină, – luând ca model incunabilele – poetul

¹ Manuscrisul pe care Ion Pillat l-a alcătuit și dedicat Piei a fost donat de mine Muzeului Național al Literaturii Române, în anul 2009, cu ocazia înființării „Colecției familiei lui Ion Pillat”.

notează cu cerneală roșie, în colțul din stânga paginii, primul cuvânt al versului ce începe strofa trecută pe pagina următoare. Titlurile poemelor sunt subliniate la mijloc, de un scurt ornament format dintr-o linie roșie între două linii trase cu negru, motiv pus la sfârșitul versurilor. Datarea fiecărei poeme, notată în colțul din stânga paginii, pe care se află ultima strofă, este însemnată cu cerneală roșie, iar notele explicative, respectiv, cu cerneală neagră. Poemele au fost alese din întregul volum și dedicate fiicei poetului, selectarea lor datorându-se, probabil, gustului acesteia¹.

După șapte ani de la întocmirea pomenitei antologii, poetul a revenit, pe 20 ianuarie 1940, pentru a adăuga „sonetele volumului inedit *Prinos*, în ordinea lor cronologică”, menționând pe altă pagină, pe care figurează cuprinsul, alcătuit pe cicluri, că deja se gândea la un alt titlu, *Împlinire*. În încheiere, el preciza: „Acest manuscris, întocmit pentru iubita mea fiică Pia, l-am terminat în București, la 23 martie 1940”. Ceea ce frapează în notația lui Ion Pillat este viziunea unei opere în mișcare, repartizarea poeziilor fiind una provizorie, deschisă schimbării. Pe de altă parte, faptul că fiecare text este însoțit de data și de locul compunerii, iar uneori chiar de scurte destăinuiri privind mobilul inspirației, ne arată dorința poetului de a fixa în acest mod „eternitățile de o clipă” ale trăirilor sale.

În al doilea caiet, „[t]erminat de transcris în ziua de 25 ianuarie 1940, la București”, sub titlul *Poezii Alese de*

¹ Cornelia Pillat, „Din laboratorul creației. Alcătuirea volumelor. *Caietul verde*, 1926-1936”, în Ion Pillat, *Opere*, vol. 3, *op. cit.*, pp. 518-519.

Dinu Pillat, poetul a ținut să sublinieze, cu discretă resemnare, pe a doua pagină: „Fiului meu iubit, aceste versuri de a căror alegere e singur răspunzător”. Dacă Pia (la 17 și apoi la 24 de ani) nu i-a impus tatălui ei o selecție personală, lăsându-i libertatea să decidă singur ce i-ar fi fost pe plac (de unde și generosul număr de poeme transcrise pentru ea), Dinu, la 19 ani, el însuși scriitor în formare, cu un simț critic pronunțat, a selectat din vasta lirică a părintelui doar 24 de poezii, pe gustul său¹. Manuscrisul sobru, fără ornamente și fără variații de culoare, excelează prin aceeași superbă caligrafie, realizată, însă, nu cu penița, ci cu stiloul, în cerneală albastră, titlul fiecărui poem aflându-se trecut pe o pagină separată, la mijloc.

Studiind ciornele de lucru ale poetului, Cornelia Pillat observa că „bruionul unei poezii avea uneori aspectul unei bucăți de tapiserie formată dintr-o stranie țesătură de cuvinte care se împletesc, se suprapun, pentru a se înlocui unele pe altele. Este ca un desen abstract care ar închipui mișcarea zburcumată a unei magme fierbinți planetare, în convulsiile prefacerilor și așezărilor. Nu s-ar putea crede că, din această încordare și înnodare de cuvinte, cu aparență haotică, își va face loc și va șerpui elegant și armonios *Versul*, conturând limpezimea poeziei pillatiene. [...] Manuscrisele care ne-au rămas de la el, cu forma definitivă a poemelor, cum și caietele în care a copiat din lirica română și străină,

¹ Peste ani, Dinu Pillat a întocmit și a publicat o antologie mult mai cuprinzătoare din opera tatălui său, în două volume, intitulată *Poezii*, Ed. pentru Literatură, București, 1967, urmată de o a doua ediție, la Ed. Eminescu, București, 1970.

exprimă, prin caligrafia ceremonioasă a scrisului așternut domol pe hârtia frumoasă, entuziasmul și venerația pentru creația împlinită”¹.

Aș adăuga aici rolul esențial al calofiliei care, pe de o parte, ne ajută azi să înțelegem mai bine opțiunea poetului pentru un stil de viață sublimat în artă, iar pe de alta, se constituie într-o armă civilizatoare a omului de cultură în lupta împotriva barbariei și a haosului. Poemul emblematic, în acest sens, este *Saadi*, pe care Ion Pillat l-a transcris deopotrivă în caietele dedicate Piei și, respectiv, lui Dinu: „Cădea-n Șiraz o seară de safir, / Urcau cipreși, havuzuri, minarete... / Columbe albe se lăsau încete. / Saadi ținea în mâni un trandafir. // Plutea rotind, poemul: un erete – / Petală de petală, fir cu fir, / Al rozei har și al luminii mir / Înari-pau un vers pe îndelete. // Sus, pe Șiraz, ardea un cer de aur... / Dar la hotar, pe stepe da pârjol: / Tătari veneau cu mugete de taur. // Pe când într-o grădină, tainic sol, / Păzind pe lume singurul tezaur, / Saadi privea o floare și un stol”.

*

Punerea împreună pentru prima oară într-un volum a celor două manuscrise ne-a dat ideea, mie și lui Carmen Brăgaru, să alcătuim o antologie mai extinsă, care să cuprindă, în prima parte, și un grupaj de poezii închinată de Ion Pillat soției, „tovarășa mea de viață și de artă”, cum o numea în dedicația volumului *Balcic*, pe care ea îl ilustrase (Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1940). Legătura sufletească dintre poet și artista plastică ne dezvăluie și înrâurirea reciprocă a unor

¹ Cornelia Pillat, „Ion Pillat: din laboratorul creației”, în Ion Pillat, *Opere*, vol. 1, *op. cit.*, p. 5.

talente care s-au întâlnit într-o fericită complementaritate. Astfel, versurile lui Ion Pillat au căpătat în timp un vădit caracter pictural, în vreme ce acuarelele Mariei Pillat-Brates s-au încărcat de lirism și reverie.

Din mărturia fiicei lor, Pia, se întrezăresc și alte aspecte ale acestei benefice conlucrări: „Dacă tata a scris sobru, echilibrat și poetic, dăinuitor, cum a scris, e numai datorită atmosferei create de mama în jurul lui. Din mama își trăgea tata forță, echilibru și armonie. Restul era trecător și neimportant și curajul și demnitatea mamei și mai ales dragostea ei pentru el i-au dat puterea de a rămâne o constantă [a] vieții lui. Căci el o iubea și prețuia mai presus de orice”¹.

Poeme de dragoste memorabile, precum *Logodnă mistică*, *Acı sosi pe vremuri*, *Pe claie*, de ambianță, iradiind o luminoasă intimitate, ca *Interior*, *Lalele*, *Căprioara de porțelan*, și de tainică spiritualitate, ca *Mânăstire*, *Trei îngeri*, *Icoană pe sticlă*, reflectă evantaiul de sentimente pe care soția le-a inspirat poetului.

După ce amândouă am ales și am așezat la început această secțiune, în proiectata noastră antologie, intitulată *Familia din vers*, atât eu, cât și Carmen Brăgaru am simțit cu acuitate lipsa unor poezii celebre pe care scriitorul le-a compus în amintirea bunicilor și a copilăriei sale petrecute în casa Brătienilor, de la Florica. Am suplinit lacuna adăugând la final un al patrulea grupaj de poeme, ce configurează personalitatea artistică a viitorului întemeietor de familie. Până la urmă, prezenta antologie s-a structurat într-un cvartet,

¹ Fragment dintr-o scrisoare a Piei Pillat Edwards, din 1964, citată de Cornelia Pillat în volumul *Ofrande. Memorii*, *op. cit.*, p. 197.

Maria Pillat-Brateș, *Vedere din Balcic* (1937; acuarelă)

I. VERSURI PENTRU SOȚIE, MARIA PILLAT-BRATEȘ

Tovarășei mele de viață și de artă¹

ION PILLAT

¹ Volumul *Balcic* (1940), ale cărui poeme au fost ilustrate de soția poetului, a fost tipărit cu dedicația: „Închin această carte Mariei Pillat-Brateș, tovarășei mele de viață și de artă”.

Maria Procopie-Dumitrescu,
debutantă la Salonul Tinerimii Artistice (1914)

Plasa

Amurgul pe cetate biruitor își lasă
Să lungece alene o nevăzută plasă.

În mreaja ei de umbră, cu fire de argint
El prinde vânătorii visărilor ce mint.

Dar peste noi, pescarul, de vrea să fie darnic,
Năvodul amintirii va arunca zadarnic.

Trecutul, viitorul, la fel s-au depărtat
În clipa fără margini în care mi te-ai dat.

Dată „4 mai s.v., 1914, Paris”, a apărut, cu titlul *Amurg*, în volumul *Amăgiri* (1916), în subciclul *Strune* din ciclul *Amăgiri*. Cu titlul schimbat în *Plasa*, a fost publicată în primul volum al ediției definitive de autor (1944), în ciclul *Amăgiri*. În manuscris, titlul inițial fusese *Înserare*.

Clopot

Ne va lăsa iubirea mea, iubirea ta...
 O, clopot trist, profetizând cu glas de Christ.

Mă doare-un gând: nu pe-al meu rug va fi plăpând
 Al tău trup sfânt, pecetluit și neînfrânt.

Iubita mea, cu anii, noi ne vom uita...
 Acuma vii, iluzii s-or mai veșteji.

Domol, ce val sentimental te va juca,
 Când prin uitări și înnoptări voi ancora?...

Datați „21 februarie s.v., 1915, București”, a apărut antum în volumul *Amăgiri* (1916), în subciclul *Strune*, apoi în antologia *Întoarcere* (1928) și în primul volum al ediției definitive de autor (1944), în toate în ciclul *Amăgiri*. Ca amănunt de epocă, pe spatele unei pagini din manuscrisul în care se găsesc și aceste versuri, poetul notase cu creionul patru lucrări gospodărești de realizat în grădina conacului de la Florica: „1. Nucii din capul viei; 2. Complectarea caișilor; 3. Castanul cel mare; 4. Merișor la canapea”.

Pe claie

Îmbălsămat e părul tău ca fânul
 Ce poartă flori cu lacrimă de rouă;
 Și ochii tăi sunt limpezi ca și roua.

Întinși pe floarea fânului, pe claie
 Visăm în miezul nopților de vară...
 Prin ramuri răsturnate vântul trece
 Cu glas de val rostogolit departe...
 Sub noi e cerul limpede ca marea
 Zărită pe-nnoptate printre ramuri,
 Cu stelele, fanaluri de corăbii,
 Aprinse-n port de mâna înserării.
 Spre alt liman plutește fiecare:
 Din mersul ei urzind eternă lege,
 Și dintr-un glob de lacrimi și de tină,
 Creând pe cer deplină frumusețe.
 Ce-mi pasă dacă-n ele tragedia
 Pământului, tăcut, se desfășoară. –
 De-s oameni, de-i durere și de-i ură,
 În stele sus, ce-mi pasă – când e steaua
 În ochii tăi și pe zenit, lumină.

Dată „Predeal, iulie 1915”, a apărut întâia dată în volumul *Amăgiri* (1916). Antum, a fost retipărită fără primele trei versuri în antologia *Întoarcere* (1928) și în primul volum al ediției definitive de autor (1944), în ambele în ciclul *Amăgiri*. Maria Pillat se născuse la 25 iulie 1892, iar în septembrie 1915 cei doi urmau să se căsătorească la Florica.

Ion și Maria Pillat (1915)

Fereastra ta deschisă e pe mare

Fereastra ta deschisă e pe mare,
Visarea mea pe ape se deschide...

Iubito, al tău suflet e o floare
Ce în amurg petalele-și închide.
Se strânge-ntreg la pieptu-mi: în grădină
La fel adoarme floarea pe tulpină.

Pe mare trec trei păsări mari și țipă...

În pene albe poartă fremătarea
Furtunii prin catarge împânzite.
Cu vânt se umflă larga lor aripă.
Te du cu noi! Nădejdea mea îmi țipă.
Și Vis și Dor îmi strigă-n cor: Pornește
Să fii părtaș al cerului și-al mării.
Te du cu noi! Spre ce ținut himeric
Ce-a înflorit la granița uitării,
Spre ce ostrov de vise și de brume,
Nu știm, dar șterge-n ochii tăi o lume
Înțelenită-n lut și-n întuneric. –
Înaripează omeneasca rămă!
Întinde-n vânturi pene de zăpadă!
Te du prin țara norilor de spume.

Înalță-te spre ultima Pleiadă...

Și cupa ta trupească o sfărâmă
De țărnul șters al ultimului Thule.
Plutește-n larguri singur tu cu zborul,
De dragul lui și-al vântului din aripi!

Pe ceruri pier trei umbre mari în noapte...

Iubito, lângă mine stai și marea
Îți cântă-ncet și tace trist, și-n șoapte
Se plânge iar și tace iar și cântă.
Iubito, lângă mine-mi ești străină,
Și sufletu-mi pe ape se avântă.

Fereastra ta deschisă e pe mare...

— Iubite, lângă tine stau, și marea
Ca ție-mi cântă-ncet, și-mi cântă iarăș.
Dar o ascult ca pe un vechi tovarăș.
Zadarnic țipă păsările zării,
În van mă strigă valul răzvrătirii,
Căci marea mea e cântecul iubirii,
Iubirea mea e melodia mării.

Dată „Constanța, 21 septembrie 1915”, a fost publicată în *Flacăra*, an V, nr. 17, 6 februarie 1916, p. 193, cu titlul *Fereastra ta deschisă e pe mare*, în varianta inițială, de 40 de versuri, ilustrată de I. Brateș, pseudonimul de pictoriță al Mariei Pillat. În această versiune inițială,

a apărut în volumul *Amăgiri* (1916), fără titlu, cu litere italice, ca încheiere a ciclului *Cântecele mării*, la tabla de materii fiind înregistrată cu primul vers, *Fereastra ta deschisă e pe mare*. Într-o versiune redusă la 20 de versuri, deschizând subciclul *Cântecele mării* din ciclul *Amăgiri*, a fost retipărită în antologia *Întoarcere* (1928). Ulterior, Ion Pillat a redus încă o dată textul, la numai opt versuri, rezultând o a treia versiune, intitulată, într-un manuscris, *Fereastra pe mare*, ulterior *Păsări pe mare*, atunci când poetul o include în ciclul *Grădina între ziduri* din primul volum al ediției definitive de autor (1944). Așadar, versurile 3-6, 13-19, 31-32, 34-40 apar numai în versiunea inițială pe care o reproducem în antologia de față.

Balta

Coclindu-și putregaiul și apele amare,
Zărirăm în arșița cumplită de amiaz
Pe Bărăgan, departe, lucirea unui iaz:
Opală moartă prinsă într-un inel de sare.

Ți-am spus pe țărnu-i: — Balta aceasta mă-nfioară.
Nu tremură pe dânsa nici cer, nici nor, nici zbor,
Și sub povară sură și grea de cositor
Oglinda ei nu simte lumina din afară.

Nici salcia pe maluri frunzișul nu și-l plânge,
Nici nufărul pe apă nu râde alb în stuf.
Pe maluri ning scaieții zadarnicul lor puf,
Pe apă ca un blestem pustiul se răsfrânge...

Lumina serii însă se răspândi pe iaz
Și se făcu din apa murdară o grădină
În care cresc din fire și pete de lumină
Zambile și lalele și roze de Șiraz.

Și când albastrul nopții ne-aduse micșunele
Pe pajiștile apei și lin le-a răsfirat,
Când cerul, pentru clipa de taină, și-a lăsat
Pe-aleele lichide prundișul alb de stele,

Noi în genunchi căzurăm...

Petale cu petale,
Din balta cea mai tristă, grădină ai făcut.
O, Doamne, înflorește și bietul nostru lut
Cu raza pogorâtă din darurile Tale.

Dată „Scrișă la Iași (12 str. Mitropoliei, casele Liebschütz), 6 aprilie 1917”, a fost publicată în *Viața nouă*, an XIII, nr. 1-10, martie-decembrie 1917, pp. 3-4, alături de alte patru poezii. „Revăzută, iulie 1918, la Miorcani”, a fost inclusă în ambele ediții (Paris, 1919, și București, 1920) ale volumului *Grădina între ziduri* (în prima, însoțită de o vinietă). Antum, a mai apărut în antologia *Întoarcere* (1928) și în primul volum al ediției definitive de autor (1944), în ambele în ciclul *Grădina între ziduri*. La data compunerii, cei doi soți se aflau în refugiu la Iași, alături de guvern și suverani, micuța Pia, născută în octombrie 1916, fiind lăsată în grija mamei poetului, în Bucureștiul ocupat.